

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Р
З
И
Т
Е
Т
И
К
А

Ш О Д У Н А В К А

№ 6.

Београдъ 22. Фебруара.

1846.

С Л О В О

НА ДАНЪ СВЕТОГА САВЕ.

(Коваць.)

III. У премиломъ нашемъ отечеству (неузимаюћи странне државе, гди браћа наша Срби своя особена права и свободе уживаю) видимо мы, да нема вароши, гди по две по три основне, (покрай Полугимназія, Гимназіе, Лицеума и Богословіе у Београду) — ни селцета најманѣгъ, гди се по една школа налази. — По свима овима намештени су вишегъ и нижегъ реда учители, кои србску младежъ с' србскомъ азбукомъ поучаваю, у божиѣмъ слову наставляю и њино срце облагорођаваю, како ће по томъ изъ њи вѣрни соотечественици, искрена браћа, и врстни мужеви изићи. Тко дакле подигне ова школска зданія? Тко издржава и плаћа учитељ? — Щедра рука србски мужева и ревнителя србскогъ просвѣщенія!

Богоугодно заведење „Фондъ Школскій“ — числи у доста великомъ брою вѣрны подпомагателя и приложника свои! — Ватренимъ жаромъ одушевљени Срба подигнути србскій памятникъ гордо цѣломе свѣту славна србека имена показуе! — Ту су и ваша имена, о мили благодѣтели и неуморими добротвори, записана! Србски листови разносе иѣ свудъ! — Зна за васъ Бечъ, — чита Паризъ, — диви се Лондонъ, — поносе се Петроградъ, — одобрава и самый Цариградъ!! — Листъ Србскій у руцы држећи храбрый Црногораць поносито виче: „Да живе дуго србски добротвори!“ Далматинаць се горди ређаюћи ваша имена, — а брата Словаца пружаюћи вамъ братску руку веле:

„Намъ есть, — то намъ есть свымъ Славяномъ на срцу честь.“ —

Межемо л' и мы у благородномъ тако благодворны душа кругу живећи прећутати ваша имена? — Можемо ли жаркость и врлину сунцу одрећи? — Можемо ли Майске на њжну травцицу надаюће росице упитательность умалити? — О никада! — Већ дрзљиво, весело и поносито смею цѣломе Србству изрећи: Вы и вами подобни негуете нашу юште у колевци Музу; — срцемъ и душомъ и новчанымъ по могућству прилогомъ подраниете свако ко напредку и слави србской предузманѣ; предходителнымъ примѣромъ понавляете нове и нове ревнителъ ко изображенію нашему, — а у самомъ дѣлу засведочавате, да сте врстни извршителъи светога аманета светителя Савве! —

Тако, текъ тако ће се и нами одъ востока родити за облакъ никад' неизаилазеће сунце! Тако ћемо мужествено првимъ народима на видикъ смети изићи и њима ведрымъ челомъ у очи погледати. — Овымъ, текъ овымъ ћемо путемъ збацити са себе ону хулу, која намъ е у старія времена одъ странаца набацивана. — Овымъ ћемо текъ путемъ узвысити наше србско име тамо, гди се свѣтле безиртія зраци. — Овако ћемо текъ показати, да смо истини почитателъи сѣни Неманићеве, достойни любамци и прави потомци светителя Савве.

„Сила што мудрости
И труда дигне, то ће остатъ
Яче одъ Цера и славне Фрушке.“ —*)

Зато сада нека се горди и у најпростіој колебици седый бабайко, гледаюћи краснио бу-

*) М. Светићъ.

дућность унуцади свои! — Нека свободно и безсумњиво прориче млађаной ћерци болю срећу Србкѣнѣ майка! — Нека весело у фрулицу свѣра лагано пастирче, за стадомъ своимъ ездећи! — Нека србске сее милой своіой браће умилномъ своіомъ пѣсомъ услађую дане! — Нека се ори радостнымъ звукомъ гора и долина, равани и поточићѣ, кудъ србска нога допире смѣло! Србъ е незнања ризу са себе свуко, и облаци се у светчано одѣло. Слога и чиста любовь отвара му красну будућность. — Желя и крѣпка воля породила е тврду намѣру: да Србъ како за се, тако за цѣлогъ Србства напредакъ, срећу, узвышай и славу — живи и до смрти ради. —

Чувствуй ово и ты околостоѣћа учећа е младече! Прймай срцу — и поноси се, што си се у ономъ срећномъ веку родила, кадъ е Србинъ истинно и озбиљно себе, свое име, свой поносъ и свою славу — познавати, цѣнити и подизати почео! — Прймай срцу, весело гледай, поноси се смѣло, еръ се све то тебе самогъ тиче. Придружи радость са нашомъ радосћу, — удвой купно ватрене желѣ — и присаѣдини съ нами срдачне молитве: Да милостивый Творацъ поживи милостивѣйшегъ Господара и Князя нашегъ Александра, кои, покрай даноноћне о благостоянію и напредку отечества нашего брига, — подиже, понавля, одобрава, налаже — и собственомъ рукопомоћу отвара такова средства, коима текъ подрученый му подданикъ стананъ, срећанъ и отличанъ быва, — купно са свима ревнительима и драговольнымъ попечительима србскогъ образовања и просвѣщенія на многа лѣта!! —

ЖАЛО ПРВОВЫТНОГЪ ГРѢХА.

(Съ грѣвога.)

Еданъ царъ изишавши у ловъ, изгуби путь, коимъ е ишао, и тражећи истый, чуе неке люде, гди се разговараю. Приближаваюћи се месту, одкудъ е гласъ долазіо, опази едногъ человека и одну жену, секуће дрва. Жена тада, коя се съ человекомъ разговараше, рече: „Право е казао Евтиховулось, треба да признамо, да намъ е прамати наша Ева была врло лакома и одвећъ любопытлива, кадъ се ніе могла уздржати, да неѣде одъ забранѣногъ плода, кое да ніе учинила небы мы данасъ подносили оволике

трудоуе и свакояке патнѣ.“ Мужъ іой на то одговори: „Ако е Ева, као што кажешъ, и была одвећъ лакома и любопытлива, и Адамъ е быо людъ, зашто ю е слушао. Да самъ я быо на месту нѣговомъ и ты да си ме принуђавала, да то учинимъ, ударіо бы те, пакъ небы знала гди бы пала.“ Царъ чувши разговоръ нѣвоуе, приближи іймъ се и рече: „Дакле вы, о бѣднѣ, тако подносите велике трудоуе.“ „Да Господине!“ одговоре му, незнаюћи съ кимъ говоре, „мы се трудимо као безсловесна животина, одъ ютра до мрака, и са свимъ тымъ опеть жалостно живимо.“ „Одите къ мени,“ рече іймъ царъ, „я ћу васъ ранити, да се немучите.“

У то време сустигну и служителья, кои су цара тражили, и сирома человекъ и жена были су изванъ себе одъ велике радости. Кадъ су дошли у дворъ царскій, заповедіо е царъ, да іймъ се даду лене альине, една кола, и разне услуге, и свакій данъ да имаю на столу свомъ 12. разны ела. Но наипосле заповедіо е царъ, да іймъ се зготови еданъ ручакъ јодъ 24. ела; и наередъ стола ставлѣнъ буде еданъ великій сосудъ, кои е тврдо поклоплѣнъ быо.

Таки любопытлива жена хотела га е отворити, но еданъ служитель царскій забраніо іой е то учинити и рече, да іймъ е самъ царъ заповедіо, да га нипошто недираю. Одма у почетку примѣти человекъ, да му жена неће да ѣде, и пошто се удаліо служитель, запыта е, зашто неѣде, на кое му она одговори, да неће ништа друго ести, осимъ оно, што е у покривеномъ сосуду.

„О безумна жено!“ викнуо е человекъ, „та нису ли ти казали, да е самъ царъ заповедіо, да га недирамо.“ „Царъ е неправеданъ,“ одговори жена, „кадъ ніе хтео да видимо, шта е у нѣму, ніе требало да га изнесе предъ насъ.“ Тада е почела горѣо плакати, говорећи, да воли умрети, него живати, а незнати шта е у сосуду. Видѣћи е человекъ да плаче и у великой жалости погружену, косне му се срца жалость нѣна, и отвори истый сосудъ, изъ кога еданъ мишь, бывши у нѣму затворенъ, побегне. Обадвоѣ овомъ ненадносћу зачуђени, даду мишу времена да се сакрїе, за кое дозна царъ и стане ій пытати, гди іймъ е мишь. „Господару,“ рече человекъ, „жена ме е наговорила, да отворимъ сосудъ, да види шта е у нѣму, кое я кадъ учинимъ, испустимъ миша.“

«Ха лудости твоје!» рекао е царь, „а ты пре некогь времена говораше, да си быо на месту Адамовомь, да бы научио Еву памети за нѣно любопытство; требало е дакле да си се опомену на свое обеѣанѣ, и при нѣму остао. А ты о развраћена жено! имала си у власти твојој толика добра вла, као и Ева, и сва те та нису могла задовољити, но обеѣш да дирнешт и у оно, што ти се забранюе. Одлазте, сужни, и робуйте опетъ у шумама вашимъ, за продрзливостъ, коју сте учинили, и неуздизите више збогъ преступленія Адамова и Евина, и збогъ труда ваши, зашто сте пали у онај истый грѣхъ, збогъ кога нѣи осуђуете!“ —

Стефанъ Ђурђевићъ.

ДВЕ ТРИ РѢЧИ О ГОНЕЊУ ИСТОЧНЕ ЦРКВЕ
У ДАЛМАЦИЈИ ОДЪ СТРАНЕ РИМО-КАТОЛИЧЕСКОГА
ВЫСОКОГА СВЕЩЕНСТВА ПОДЪ РЕПУБЛИКОМЪ
МЛЕТАЧКОМЪ.

„Der Glaube ist ein häuslich, heimlich Capital, wie es öffentliche Spaar- und Gehülfskassen giebt, woraus man, in Tagen der Noth, eizelnem ihr Bedürfnisse reicht, hier nimmt der Gläubige sich seinen Zinsen im Stillen selbst.“
Göthe B. 49. S. 54.

„О страдању спомени су ради,
Паче л' къ вышнѣмъ духъ намъ упућую,
Суза л' тоци адностъ разгалую.“

Сима Милутиновићъ К. IV. стр. 53. Србјанке.

У предѣлѣма далматинскимъ: Задру, Шкардони, и Имошу народъ е источне цркве числомъ најмногочлюдни, а и у Книну, Котору и Сени онъ е знатниѣмъ числомъ разсѣлянъ. Народъ овај нѣ дуго подъ млетачкомъ владомъ своего епископа имао; него е приморанъ бивао походу (Visitation), а калуђери испиту (examen) западнога исповѣданія владика подлећи. Три намастѣра: С. Аранђелъ, Керка, и Драговићъ овде парохіјална и вѣроисповѣдателна дѣла одправляю; али ови бы пре тога сви предъ римокатолическимъ епископима вѣрозаклетву положити, и епископска отворена писма новцемъ испкупити морали. Истина, да е млетачко правителство своимъ епископима налагало: да умѣрено са старовѣрцима поступаю; будући е држави овой одвећъ користило, овај народъ у миру оставити. Међутимъ су се по често, при походима римокатолически епископа неповольни случаеви догађали; особито се е пакъ намастѣрь Драговићъ таковымъ походима одпирао

и противіо. Често су римокатолически епископи войничку силу за помоћъ употребљавали, и коняници су на најсветіа мѣстау цркву улазили, и ова свакояко сквернили и безчестяли. Најпосле добио Срби источне вѣре 1761. год. себи владика, збогъ чега одъ Папе, одма слѣдуюће године т. е. 1762, едно укорително и страшно Брѣве на Млетчане заграми. Бауити (ови свѣтски злосѣятелѣи и злочинителѣи) и овде су у гоненію старовѣрца одвећъ велики учасници были; чега ради Сенатъ, увидивши нѣвова зла дѣла, те нѣову одузданостъ особито повученѣмъ 1762. год. декрета ограничи. Ђенераль-Проведиторъ Гримани, у колику му е у власти было, бранио е старовѣрце; али после нѣговога одлазка, опетъ се зло и пређашнѣ гоненіе спрямъ србскога народа поврати, нити се ништа главно за нѣи и корисно учинило. Много е времена протекло, и нису хотѣли старовѣрцима изъ нѣвова круга владика дозволити, и то од-како су годъ Никодимъ Бушовићъ и Санація помрли, и од-како е Стефанъ Любибратићъ, кога е Архіепископъ Ипекскій посветіо, 1725. год. изъ млетачке државе отишао. Сенатъ е зацѣло заклучио 1722. и 1736. год. старовѣрцима нѣинога рода и колѣна владика дати, али е ово све умело протѣвно и себично католическо свештенство осуетити и покварити. Срби су се у своимъ молбенима писмама узалудъ 1759. год. дичили: да они у аустрійскимъ државама, безъ уштрба цѣлости, ма и најманѣ права државнога грађанина уживаю; бадава су се они тужили, да и Турци болѣ съ нѣима поступаю, нежели Млетчани. република се увѣкъ изговарала: да су сви свештеници и калуђери источне вѣре страноземци; али при свему она нѣе настојала или болѣ, нѣе допуштала, да се урођеници, на тај чинъ оддавајући, за истый воспитаваю и исображаваю; шта више она е овакво што забранѣвала, и овому на путъ стаяла*)

У Сомбору.

Аркадіе Г. Николићъ.

*) Die Republik klagte immer, dass alle griechische Priester und Mönche Ausländer wären; allein sie traf keine Anstalten, oder gab keine Erlaubniss, Inländer dazu bilden zu lassen; ja sie verhinderte es und verhütete solche Anstalten.

КАКО ТРЕБА ЛѢЧИТИ ОНЕ, КОИ СЕ ОПАРЕ?

(Изъ Газете Лвовске.)

Међу средствама противъ неспособна болова опареня, кои брзо и съ добрымъ успѣхомъ лѣче, одликую се зейтинъ и соль заедно употреблѣни. У Нѣмачкой случилось се не давно, да е едно петогодишнѣ дѣте опарило вреломъ водомъ лице свое, прси и трбухъ, и одъ силнога бола добыло фразове и дрктавицу. Отацъ овога дѣтета, кои е не давно нешто о добромъ дѣйствию зейтина и соли у оваковима случаемъ чуо, скине брже съ дѣтета одъло, и примѣти, да опарене части тѣла имаю бою скуваного рака. Вика дѣтета, фразови и дрктанѣ лица и чланака свѣдочили су о найужаснѣмъ болу. Помаже му неодложно зейтиномъ цѣлу попарену површину и потомъ посне врло ситномъ солю. Дѣйствию тога показало се удивително: довольно е рећи, да е после три минута дѣте умирило се, после 14. минута нѣ осећало већ никаквы болова, а у полъ сата црвеность е изишла съ коже, коя, добывши свою природну бою, нѣ имала на себи ни плика, нити е на каквомъ мѣсту огулила се кожа. Овымъ дакле добротворнымъ начиномъ дѣте е было савршено излѣчено, и нѣ остало ни трага опареню.

А. О.

БЛИЖНѢЛЮБИЕ ЕДНОГА СВЕШТЕНИКА.

Нѣкий свештеникъ, кои е кодъ еднога старорога свештеника као помоћникъ служю, и бѣше едномъ зими при великой цичи преко поля, да у обляжнѣмъ сѣлу, гдѣ свештеника нѣ было, божественну литургию чита.

При повратку нѣговомъ отуда, сретне у едной шумици нѣкого младога човека, кои е савъ одъ зиме дрктао. Толико е само крпульина на тѣлу имао, да е едва свою наготу покрити могао.

Видѣши добродушный свештеникъ овога младога човека у толикой бѣди, сажали га, пакъ

извуче свою кесу изъ цепа и пружи све, што е у нѣой было, т. е. 60. пара.

Давши му речене паре, стане за неколико магновеня замышлѣнѣ, а затимъ почне говорити:

„Прятелию младый! овы 60. пара слабо ће те одъ зиме сачувати, оди за мномя.“

Онъ га поведе далѣ у шуму и рече:

„Овде насъ нитко невиди, баци сада те крпульине са тебе; я самъ се добро утоплю; све што двогубо на момъ тѣлу имамъ, радо ћу съ тобомъ подѣлити.“

Обоица се свуку. Свештеникъ имаѣше две кошуль, два грудняка, двое чакшира и два пара чарапа. Одъ свакога комада даде му по едапъ, и то одъ онога, кои е одозго быо, слѣдовательно больй. После тога завю се у свою мантию и поѣ, што е брже могао, кући, непытаюћи га, нит' тко е ни одкудъ е.

Овай сярмашакъ плакаше одъ радотти и благосияше свога добротвора. Но ко бѣше овай младый полунагйй человекъ? Правый Чиѣтинъ, кои е затимъ у првомъ сѣлу и гдѣ е годъ дошао, овай случай приповѣдао. —

Бѣтиміе Аврамовићъ.

ЕКОНОМИЧЕСКО.

ЛЕКЪ ОДЪ КОНЬСКОГА КАШЛЯ.

Као лекъ одъ коньскога кашля, кои бы одъ назеба дошао, г. Герике-Деваде већ одъ 11. година употреблява смрековину съ наибольшимъ успѣхомъ; и кадъ се та у време употреблява, излишно му е свако друго средство. Чимъ конь стане кашляти, даде изъ шуме донети грмъ смрековый, ситно гранѣ изсѣче и скува, кою воду после свако ютро и вече дае коноу пити. Кадъ се овако найдуже 14. дана чини, кашаль таки престане, нити ће се повратити, докле конь опетъ неназебе.

КАКО ЂЕ СЕ БУВЕ РАЗТЕРАТИ?

Трава овчица или красулякъ разтеруетъ буве. Гдѣ се цвѣтови овога били метну псима на лежу и людма у крветь, буве се одма разбѣгаю.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатни у Београду.